

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 35, Mart 2019, s. 654-680

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4892>

Öğr. Gör. Savaş ÖZTÜRK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Müzik Bölümü Geleneksel Türk Müzikleri ASD., meyzensavas55@gmail.com.

GELENEKSEL OTANTİSİTE BAĞLAMINDA ORDU İLİ AKKUŞ İLÇESİ AKPINAR KÖYÜ DOĞUM, EVLENME, ÖLÜM ÂDETLERİ VE HALK MÜZİĞİ PRATİKLERİ

Özet

Halk kültürü ürünlerinin yoğun olarak yaratıldığı ve yaşatıldığı evreler, araştırmacı Pertev Naili Boratav'ın *Geçiş Dönemleri* olarak ortaya koyduğu *Doğum, Evlenme ve Ölüm* evreleridir.

Geçmişe özlemi, sahiciliği ve aynı zamanda özgünlüğü temsil eden otantisite bağlamında ele alınacak olan araştırma konusuyla ilgili daha önce sistematik bir çalışmanın olmaması, alanda bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu problemin çözümü için öngörülen model, tarama modeli ve yöntem ise alan araştırması yöntemidir. Araştırmada, ilişki arayıcı bir yaklaşımla elde edilen temel sonuçlar ; Akpınar köyünün coğrafi olarak Ordu ili sınırları içinde yer almasına rağmen, yakınlığı nedeniyle geleneksel kültürünün Tokat yöresi ile benzerlik göstermesi, Akpınar'ın eski adının Kuzköy olması, modernlik ve popüler kültürün etkisiyle doğum, evlenme, ölüm adetlerinin ve halk müziği unsurlarının giderek değişip dönüşmesi, halen kayıtlarda yer almayan yöreye ait 5 adet Türkünün derlenip, nota metinlerinin yazılmasıdır. Araştırma, yöreye ait ilk sistematik kaynak olması ve alana yapacağı katkılar nedeniyle önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akpınar Köyü, Doğum, Evlenme, Ölüm, Âdet, Halk Müziği, Otantisite

BIRTH, MARRIAGE AND DEATH CUSTOMS AND FOLK MUSIC PRACTICES IN ORDU PROVINCE AKKUS DISTRICT AKPINAR VILLAGE WITHIN THE CONTEXT OF TRADITIONAL AUTHENTICITY

Abstract

The periods in which the products of folk culture are intensely produced and sustained are the stages of *Birth, Marriage* and *Death* depicted by Pertev Naili Boratav as *Transitional Periods*.

The absence of a previously conducted systematic study related to the research subject to be discussed within the context of authenticity which represents the nostalgia, authenticity and originality has been considered to be a drawback in the field. The model suggested as the solution of this problem is the screening model and the method is field research. The main conclusions acquired in the research with a relation searching approach are that the traditional culture of Akpınar village shows similarity with the Tokat region due to the proximity although it is geographically located within the borders of Ordu province; the old name of Akpınar is Kuzköy; birth, marriage and death customs and the folk music elements are gradually changing and transforming with the effect of popular culture; 5 folk songs of the region not being included in records yet have been compiled and note texts have been written down. The research is considered to be important due to being the first systematic source belonging to the region and its contributions to the field.

Key Words: Akpınar Village, Birth, Marriage, Death, Custom, Folk Music, Authenticity

GİRİŞ

Toplumların sözlü gelenekleri, o toplumun kültürünün bir yansımasıdır. Halkbilimci Pertev Naili Boratav'ın belirttiği toplumsal geçiş dönemlerinden olan “doğum, evlenme, ölüm” aşamaları çevresinde oluşan pek çok gelenek, din ve büyü ile ilgili uygulamaların tamamlayıcısı, daima sözlü gelenek ürünleri olmuştur. Özellikle geleneksel toplumlarda sözlü geleneklerin (oral tradition) kültürün başlıca taşıyıcısı durumunda olduğu ve sosyal bilimlerin pek çok alanına günümüzde kaynak oluşturduğu bilinen bir gerçektir.

Bu bağlamda, araştırmanın konusu; Ordu İli Akkuş İlçesi Akpınar Köyü Doğum, Evlenme ve Ölüm (Geçiş Dönemleri) Âdetleri ve bu âdetler içerisinde varlığını sürdüren Halk Müziği pratiklerinin Halkbilim teori ve yöntemlerine göre derlenmesi, betimlenerek sonuçlandırılması ve sonuçların yorumlanmasıdır.

Araştırmanın Problemi

Ordu İli Akkuş İlçesi Akpınar Köyü Doğum, Evlenme ve Ölüm (Geçiş Dönemleri) Âdetleri ve Halk Müziği Pratikleri hakkında günümüze kadar sistematik bir çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle yöre kültürüne ait bu geleneksel uygulamaların dönüşerek kaybolmaya yüz tutmasıdır.

Araştırmanın Amacı

Geleneksel Halk Kültürü ürünlerinin en yoğun şekilde yaratıldığı ve yaşatıldığı belli başlı evreler, geçiş dönemleri adı verilen Doğum, Evlenme ve Ölüm aşamalarıdır. Ordu İli Akkuş İlçesi Akpınar Köyüne ait Doğum, Evlenme ve Ölüm Âdetleri ve bu âdetler içerisinde yer alan Halk Müziği pratikleri hakkında yapılan bu araştırmanın amacı; elde edilen bulguları geleneksel otantisite bağlamında analiz ederek sistematik ve kalıcı bir envanter oluşturmak ve yerelden-ulusala-ulusaldan-evrensele doğru dünya kültürüne katkı sağlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Ordu İli Akkuş İlçesi Akpınar Köyü ve halk kültürünün önemli yapı taşları olan Doğum, Evlenme ve Ölüm (Geçiş Dönemleri) Âdetleri ve halk müziği pratikleri hakkında günümüze kadar hiçbir sistematik çalışmanın yapılmaması ve özellikle yöreye ait ezgilerin bir kısmının ilk kez nota metinlerine aktarılarak Türk Halk Müziği Dağarına kazandırılacak olması, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; Akpınar Köyü ve bu yöreye ait doğum, evlenme, ölüm aşamalarında geçmişten günümüze yaşanan / yaşatılan halk kültürü unsurlarının görsel-işitsel olarak derlenip, tasnif edilmesi ve sonuçlarının yorumlanmasıyla sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Her bilimsel disiplin, çalıştığı konuya açıklık getirmek için kendine özgü modeller kullanır.

Model bir konuyu açıklığa kavuşturmak için kullanılan ilgili alana özgü temsili bir şemadır. Bu bağlamda bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama Yöntemleri

Bir araştırmaya başlarken elde edilecek verilerin, araştırmanın amacını yansıtması hedeflenir. Bu hedefin gerçekleşebilmesi ise, araştırmanın doğru ve sistematik bir eksende yürütülmesine bağlıdır.

Araştırmada alan araştırması yöntemi ve bu yönteme ait görüşme ve gözlem teknikleri ile veriler toplanmıştır. Alan araştırması (field research, worktrip) incelenen kişilerin gerçek yaşantılarına katılarak yapılan araştırma biçimidir. Betimleme yöntemi kullanılarak bulgular sonuçlandırılmış ve yorumlanmıştır.

Toplumbilimlerin başlıca araştırma yöntemi ve konusu bizzat toplumun kendisidir. Bu bakımdan araştırma verileri derlenirken, yapılandırılmamış görüşmeden ve sistematik gözlemden yararlanılmıştır.

Araştırmanın İşlem Basamakları

1. Alan sınırlaması; Ordu İli Akkuş İlçesi Akpınar Köyü
2. Alan taraması (yazılı ve sözlü kaynaklardan, kaynak kişilerden);
3. Alan kayıtları
4. Alan tespitlerinin sınıflandırılması

5. Alan tespitlerinin değerlendirilmesi ve yorumlanması

6. Duysal-görsel materyallerin (verilerin) CD, DVD vb. ortamlara taşınması.

1.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.HALK BİLİMİ (FOLKLOR) KAVRAMI

Halk bilimi (folklor), halka ait maddi ve manevi tüm kültürel unsurlarını araştıran, derleyen, tasnif eden ve yorumlayarak bir sonuca ulaştıran bilim dalı olarak tanımlanabilir.

1.2.SÖZLÜ KÜLTÜR KAVRAMI

Bilindiği üzere önce söz vardı. Sosyal normların içinde yer alan âdetler sözlü kültürün taşıyıcısı rolünü üstlenmişlerdir. Halk kültürünün geçiş dönemleri olarak adlandırılan doğum, evlenme ve ölüm âdetleri içinde yer alan pratikler, nesilden nesle sözlü olarak aktarıla gelmiştir. Bu bağlamda sözlü kültür; toplumun ortak malı olan hazır kalıpların deneyimleri pekiştirecek şekilde biçimlendirilmesiyle oluşur ve yazılı metinden yoksun olduğu için de toplum belleğinde yüzyıllarca gelişerek varlığını halkın bilincine yerleştirerek sürdürür. Sözle biçimlenen düşünce zaman içinde geliştikçe hazır deyişlerin kullanımı da daha ince bir ustalık kazanır.

Özellikle geleneksel toplumlarda sözlü geleneğin (oral tradition) kültürün başlıca taşıyıcısı durumunda olduğu ve sosyal bilimlerin pek çok alanına günümüzde tarihi birer kaynak oluşturduğu öngörülmektedir.

1.3.HALK MÜZİĞİ KAVRAMI

Türk Halk Müziği adı bilinen ya da bilinmeyen halk sanatçılarının ulusal ölçü ve ritim kuralları ile yerel unsurları gözeterek yarattığı sözlü, sözsüz ezgilerdir.

Halk müziğinin kapsamı içine ise türküler, oyun havaları, maniler, koşmalar, tekerlemeler, seyirlik oyun müzikleri ile tören müzikleri gibi halkın günlük yaşamını konu edinen sözlü-sözsüz, oyunlu-danslı müzikler girmektedir.

1.4. SOSYAL NORM KAVRAMI

Toplumsal yaşam; bireyler, gruplar ve cemaatler arasındaki ilişkilerin düzenli bir biçimde sürdürülmesi için bir dizi beklentiyi, işlemi, kaçınmayı ve yasağı gerektirir. Bu türden davranış ve beklentiler sosyal normlar kavramı içinde kümelenmektedir.

Birtakım düzenleyici ve denetleyici mekanizmanın özlerini oluşturduğu sosyal normlar, sosyal alışkanlıklardan örf, âdet, töre, gelenek, görenek ve kanunlara kadar genişleyen bir tabloyu içine almaktadır.

1.4.1.ÂDET KAVRAMI

Âdetlerin karakteristiğini alışılmış birtakım davranışların giderek kalıplaşması oluşturmaktadır. Bu kalıp davranışlar ve alışkanlıklar örfteki yapıma ya da kaçınma zorunluluğu yerine âdette yapılmalı ya da yapılmamalı niteliğine bürünmektedir. Âdetler tıpkı örfler gibi birçok sosyal içerikli ilişkiyi düzenlemekte, yönetmekte ve denetlemektedir.

Toplumsal yaşamın düzenli gitmesinde ve kuralların uygulanmasında âdetler etkili olmaktadır. Örneğin, karşılama ve uğurlamalar, yemek ve sofraya düzenleri, geçiş dönemleriyle ilgili kutlama ve kutsamalar, kız isteme, nişanlılık ve evlenme usulleri; cinsler, yaş grupları, meslek grupları arasındaki ilişkilerin biçimleri, selamlaşma, hatır sorma sırasında uyulması

gereken kurallar; bayramlar, mevsimler, önemli günlerle ilgili davranış biçimleri; yas alma, baş sağlığı dileme gibi durumlarda söylenecek sözler, takımlacak tavır ve tutumlar âdetlerin alanına girer.

1.5. OTANTİSİTE- GELENEKSEL OTANTİSİTE KAVRAMLARI

Araştırma konusunun bağlı olduğu eksen olan otantisitenin ne anlama geldiği konuya açıklık getirmesi açısından düşünüldüğünde önemli görülmektedir. “Türkçe’de çoğunlukla ‘özgünlük’ ya da ‘sahicilik’ olarak çevrilen otantisite/otantiklik teriminin anlamına ve aktarılma araçlarına eğilmek gerekiyor. Ancak daha önce birbirlerinden bağımsız kullanım alanları oluşturmuş olmakla birlikte, otantisite altında değerlendirilebilecek ya da ona kolayca iliştilirilebilecek kimi terimler olduğunu ifade etmek gerek. ‘Gerçek’ (real), ‘hakiki’ (genuine), ‘öz’ (essential), ‘dürüst’ (honest), ‘samimi’ (sincere), vb. bu çerçevede iş gören terimlerdir. Bunların tümü birleşme ve birbirlerinden ayrışma eğilimi gösterir, söz konusu birleşme eğiliminin şemsiyesi otantisitedir.

Otantisite geleneksel tanımlamasıyla genel olarak geçmişle ilişkilidir ve geçmişteki bir şeyin ‘aslına uygunluğuna’ ilişkin bir iddidir. Bu açıklamaların ışığında; aslına uygunluk, sahicilik ve farklılık, özgünlük araştırmanın otantisiteye bakış açısını oluşturmaktadır. Geleneksel otantisite ise; Halk kültürü ürünlerinin geleneği temsili, aslına en yakın halidir.

2. AKKUŞ İLÇESİ AKPINAR (KUZKÖY) KÖYÜNÜN COĞRAFİ KONUMU

Akpınar Köyü Haritası (Yıldız, 2000: 4).

Akpınar köyü, Ordu- Tokat-Samsun illeri sınırında yer alır. Güneydoğusunda Akkuş ilçesi, batısında Ayvacık ilçesi, güneyinde Canik dağları ve Niksar ilçesi, kuzeyinde ise Salıpazarı ve Terme ilçeleri ile çevrilidir.

3. AKPINAR KÖYÜ DOĞUM ADETLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

3.1. AKPINAR KÖYÜ DOĞUM ÂDETLERİ

Yörede doğum ile ilgili yapılan uygulamalar nitel görüşmeler doğrultusunda aşağıdaki tespitlere ulaşılmıştır:

3.1.1. Kısırlığı Giderme / Gebe Kalma

“Doğum olmayınca hocaya gidilirdi muska yaptırılır hamaylı yazdırılır ve gebe kalınırdı. Eskiden bu kadar çok fazla kısırlık olmazdı” (Akyel, 2017).

“Geçmişte doğum olmayınca hocaya gidilirdi ve muska yazdırılırdı. Bu uygulama ile hamile kalındığına inanılırdı. Bazı insanların muska yazıldığı için hamile kalındığına inanılırdı” (Yüksel, 2017).

Yörede yapılan görüşmelerde geçmişte hamile kalmamanın çok seyrek olduğu ancak bu gibi durumlarda hocaya gidilip muska yazdırıldığı belirlenmiştir.

3.1.2. Gebelik

“Eskiden doktor olmadığı için günlerce sancılar çekilirdi. Köy ebeleri vardı ve kadınlarla beraber toplanıp ebe kadına yardım ederlerdi” (Yüksel, 2017).

Günümüz imkanlarına sahip olunmadığı için köy ebeleri köylü kadınların yardımı ile doğumu gerçekleştirirlerdi.

3.1.3. Bebeğin Cinsiyetinin Belirlenmesi

“Önceden bebek doğana kadar cinsiyeti bilinmezdi. Ama bazılarında kaşı saç dökülür, bunun oğlu olacak derler. Bazılarında ise, saç kaşı gürleşir, bunun kızı olacak diye söylerlerdi” (Yüksel, 2017).

“Hamile kadın görmeden kafasına tuz atılır, eğer hamile kadın kafasını kaşırsa kız, dudağının üzerini yani bıyık kısmını kaşırsa erkek olacağına inanılırdı” (Akyel, 2017).

3.2. DOĞUM SONRASI

“Doğum olduğu zaman anne ve bebek yatar, görmeye gelenler olurdu. Ya para verirler ya da elbise hediye ederlerdi. Mevlit okutulurdu. Günümüzde hala mevlit okutulmaktadır” (Yüksel, 2017).

3.2.1. Göbek Kesme

“Eskiden ayağa giyilen kara lastik üzerine koyup bebeğin göbeği kesilirdi” (Aşçı, 2017).

“Göbeği kesen banyo (abdest) yapmak zorunda ama anne keserse zorunlu değildir. Bu yüzden anne çok hasta değilse, göbeği anneye kestirirler ama hastaysa ebeye kestirirler” (Yüksel, 2017).

“Kesilen göbeğin nereye atıldığı önemlidir. Eğer tarlaya atılırsa tarlada çok çalışır, cami bahçesine atılırsa dindar olur, okul bahçesine atılırsa okumuş insan olur”. Günümüzde ise, tıbbın olanaklarından yararlanılmaktadır (Aşçı, 2017).

3.2.2. Kırk Basması-Kırklama

Yörede kırk basmasının adı Albasma diye adlandırıldığı tespit edilmiştir.

“Burada al basması derler, al basması olduğu zaman hoca getirirlerdi avsunlama yapılırdı ve iyileşirdi” (Yüksel, 2017).

“Doğum yapan kadının kocası yanında olması, ayrılmaması gerektiğini belirtmiştir” (Akyel, 2017)

“Koca, yanından ayrılırsa gelinin albasması olduğuna inanılır ve odasına iğne veya kocanın giysisi bırakılır. Bu giysinin onu koruduğuna inanılır” (Aşçı, 2017).

Yörede albasması olduğu zaman çocuğun sarılık olduğu belirlenmiştir.

“Alcı kadın eve getirilir, selamün aleyküm der aleyküm selam derler nerden geldin ne yapıyorsun derler al kesmeden geliyorum der, kes gitsin derler böylece alkesme yapılır” (Akyel, 2017) diye belirtiyor.

“Al basmacı kadın kendi saçından kesip yakar, bebeğin üzerinden ve altından tütsüsünü gezdirir, birkaç gün sonra bebeğin al basması giderdi” (Aşçı, 2017).

Kırklama, yörede bir yarı kırk diğer adı ile yirmilik kırk bir de tam kırk diye bir uygulamanın olduğu tespit edilmiştir.

“Yirmilik kırkında yirmi bir kaşık su, yirmi bir çift taş toplanır. Bebeği normal yıkarlar, sonunda bebeğin başından aşağı bu su dökülür. Yaşlılarımız burada yarı kırk diyorlar. Anneye de aynı uygulama yapılır ve anne içeri girerken bebeği tutup kaldırırlar, anne öyle içeri girer. Eğer anne içeri girerken bebeği kaldırmazlarsa bebeğin geç yürüyeceğine dilinin geç çözüleceğine inanılır. 2. kırkında kırk iki kaşık su, kırk iki çift de taş toplanır ve aynı uygulama tekrar yapılır” (Aşçı, 2017).

“Bebeğimiz yürekli olsun taş gibi olsun korkmasın diye taşların bazıları bacadan yukarı atılır, bazıları pencereden atılır, büyüklerimiz böyle yaparlardı” (Akyel, 2017).

“Yirmilik kırkı vardı, doğumdan yirmi gün sonra, anne 20 kaşık su sayar, kendisine de çocuğa da döker. 40 gün sonra 40 kaşık su kendisine, 40 kaşık su çocuğa döker. Önce çocuğu kırklar, kırkladıktan sonra basık düşer diye çocuğun da üstüne girmez. Çocuğu başka bir odaya götürürler, anne de başka bir odaya gider. Beşiği annenin üzerine odaya başkasının getirmesi gerekir” (Yüksel, 2017).

“Bebeğin yanına (odasına) tabanca ile, sağ tavukla ve etle kırk gün girilmez. Yaşlılarımız bebeğe basık olduğunu yürümesinin yıllar alabileceğini söylüyorlar” (Aşçı, 2017).

3.2.3. Çocuğa İsim Koyma

“Eskiden evlerimizin yanında avlu denilen küçük bahçeler vardı. Hala bu avlular, evlerimizin yanında mevcuttur. Bu avlularda pırasa yetiştirilir. Yaşlılarımız bebeğin cinsine göre avluda bulunan pırasalara üç tane isim koyarlardı. Mesela erkekse Ahmet, Mehmet, Ali gibi isimler koyarlardı. Bu pırasalara ip bağlarlardı buda genellikle Cuma geceleri yapılırdı. Ertesi sabah kalkıldığında hangi pırasa diğer iki pırasadan daha fazla uzamış ise bebeğe o isim verilirdi. Önceden büyükler ne isim verilerse o verilirdi. Bebeğin sağ kulağına komşulardan okumuş birisine rica edilerek kibleye dönüp ezan okunurdu. Sonra ismi 3 kere kulağına söylenirdi” (Aşçı, 2017).

3.2.4. Ninniler

nennide yavrum nenni uyududa böyüdüürüm seni

yaylalarda yürütürüm seni

nennide yavrum nenni cahilliklerde becerdimde seni

nennide yavrum nenni gürgen diplerinde kazandım seni

yörü yavrum yörü nennide nenni (Akyel, 2017)

Nenni yavrum nenni

Uyuturum seni

Büyütürüm seni

Yaylalarda yürütürüm seni (Yüksel, 2017)

Yapılan görüşmeler doğrultusunda yörede ninniye dair pek fazla bulguya rastlanmamıştır. Yörede ana kalıp şeklinde;

Nenni de yavrum nenni

Uyuturum seni

Nenni de yavrum nenni

Yaylalarda büyütürüm seni

Nenni de yavrum nenni

Cahillikle de büyütürüm seni kalıplarının kullanıldığı belirlenmiştir.

4.1.2. Söz Kesme

Söz kesme kız tarafının belirlediği bir günde yapılmaktadır. Erkek tarafı özellikle hatırlı ve ileri gelen kişileri yanlarında bulundurur. Özellikle köy muhtarının olmasına özen gösterilir. Belirtilen gün ve saatte kız evine gidilir. Yemekler yendikten sonra bir anlaşma yapılır. Bu anlaşmada önce kız tarafı başlık parası dahil yapılmasını istedikleri eşyalarında içinde olduğu bir listeyi erkek tarafına verirler. Erkek tarafı bu listeyi kabullenirse sorun yoktur. Ancak listedekileri fazla bulmuşsa o zaman pazarlık yapılır (Çelik, 2002: 240).

Genellikle erkek tarafına sunulan listede kıza yapılacak altınlar, yatak, elbise, ev eşyalarının tamamı, başlık parası, düğün okuntusu (davetiye) sabun, tülbent, elbiselik kumaş, gömlek, sigara ve ayakkabı gibi eşyalar alındığı belirlenmiştir. Düğün okuntusu öncelikli olarak akrabalara daha sonra diğer insanlara dağıtıldığı belirlenmiştir. Düğünde kesilecek kısır, (kesilecek hayvan) düğün içkili olacaksa içkinin çeşidi ve miktarı, sandık üstü para, (gelinin eşyalarını koyduğu sandık, gelin alma günü gelin evden çıkarılırken gelinin erkek kardeşi, kardeş yoksa bir yakını bu sandığın üstüne oturur ve bahşişini almadan kalkmaz), kuşak kuşatma parası (gelinin baba evinden alındığı gün kardeşi tarafından kuşak kuşatılır bunun parası ayrıca bahşiş olarak alınır)

Anlaşmalar sağlandıktan sonra gelin adayı tarafından misafirlere çay ve kahve ikram edilir. Bu ikramdan sonra dualar okunur ve hayırlı uğurlu olması dilenir. Söz kesmede belirlenen şartlar ve eşyaların listesi iki nüsha haline getirilerek biri kız babasına diğeri erkek babasına verildiği belirlenmiştir.

4.1.3. Nişan Koyma

Aile arasında yüzük takılır veya düğün öncesi bir törenle yapılırsa ona karar veriyorlar buna nişan koyma denir.

Nişan koyma söz kesme gününde belirtilen bir tarihte yapılmaktadır. Yörede nişan adetleri yemekli olup köy sakinlerinin katılımı ile yapılır. Yemek yapımında kullanılacak eşyalar damat tarafından kız evine gönderilir. Kız evinde yemekler pişirilir ve köy sakinleri nişana okunur (Çelik, 2002: 241).

Oğlan tarafı kıza hediyeler götürür, gömlek çember gibi eşyalardan oluşan bir bohça götürüp nişan bırakırlardı. Sonra kız tarafı da oğlan tarafına giderken hediyeler götürmek için bir bohçada onlar oluşturlardı (Yüksel, 2017).

Nişana okuma sözlü davet yapıldığı veya şeker verildiği belirlenmiştir. Nişan törenleri ya Kuran okutularak ya da çalgılı ve içkili olarak yapıldığı belirlenmiştir.

“Nişana davet edilenler kız evine toplanırlar, erkek tarafından getirilen nişan bohçası açılır. İçindekiler yüksek sesle birer birer açıklanır. Gelin ve damat ortaya getirilir. Kurdelalı yüzükler ailede ileri gelen biri tarafından hayırlı ve uğurlu olması temennisi ile makasla kesilir ve böylece nişan koyulmuş olur” (Yüksel, 2017).

4.1.4. Düğün

Yörede düğünlerin geçmişte üç gün üç gece olduğuna dair bilgiler mevcuttur. Bu durumdan dolayı, yörede düğün geleneğinin aşamaları farklı başlıklar altında incelenecektir.

“Bizim yöremizde düğünler 3 gün 3 gece sürerdi ve davul zurnalı olurdu. Davul ve zurnacıya yörede mehter denilmektedir. Konu komşu akraba herkes katılırdı. İnsanlara düğünü duyurmak için düğün saçısı (insanları düğüne davet ederken verilen hediye) ile mum çubuğu yaparlardı. Mumu kaynatırlar çaput parçasını bükerek batırırlar ve mum çubuğu olurdu. Komşuları davet ederlerdi. Düğünler, en çokta gelinin eve geleceği Cuma gecesine denk getirilirdi. Yani genelde Salı, Çarşamba, Perşembe olurdu (Tuğ, 2017).

1. gün gelin güveyi çimdirmeye (hamam) 2. gün ulu düğün 3. gün gelin eve gelir ertesi günde duvak yapılırdı. Bir de şimdiki davetiye yok tabi, ayakkabı, göynek (gömlek), çorap, sabun, sigara, çember, yazma gibi eşyalar düğün okuntusu(davetiye) olarak gönderilirdi. İnsanlar düğüne gelirken silahlar atılır, davulcu gelenlerin önüne gider hoş geldiniz diye önünde çalar ve bahşiş isterdi. Yörede düğünlerin iki bayram arasına gelmemesine dikkat edilirdi”. Fakat günümüzde bunun bir önemi kalmadığı belirlenmiştir. Düğün için eksikler tamamlanınca Aşboğaz götürme adeti ile başlatılırdı.

Günümüze gelindiğinde ise düğün, katılımın yüksek olması düşünülerek Cuma günleri başlatılmaktadır.

4.1.4.1. Aş Boğaz Götürme

Bu adetin diğer adı ağırlık ve kına götürme diye adlandırılır. Damat ve yakınları tarafından kız evine getirilir.

“Erkek tarafından gönderilen Aş boğaz denilen yiyecekler kız evinde yapılır ve yenir. Düğün sırasında kız evinde pişecek yemeğin malzemeleri ve damat tarafından kız için alınan eşyalar davul ve zurna eşliğinde kız evine götürülür ve bu uygulamaya aşboğaz götürme denir.

Aşboğaz götürmede kız evi kapısına gelince kapı kapatma adeti vardır. Kız evinin aşçısı (Bucakçı kadın) gelen misafirlere kapıyı kapatır ve bahşiş almadan açmaz. Bahşişten sonra kapı açılır misafirler içeri alınır. Biraz sohbetten sonra yemek yenir ve misafirler kız evinden yol edilir. Böylece düğün başlamış demektir” (Tuğ, 2017).

4.1.4.2. Komşu Düğünü

“Düğünler üç gün yapılırdı. Bir gün mehter (davul zurna) gelirdi hem oğlan evinde hem kız evinde iki tarafında kendi evinde düğün yapılırdı buna komşu düğünü derlerdi” (Yüksel, 2017).

Düğünün birinci gününde kız ve erkek evinde ayrı ayrı yapılan ve komşularının katılımı ile olan düğüne komşu düğünü denildiği, yöre düğünlerinde en çok çalınan meydan çalgısı olarak bildiğimiz davul ve zurna olduğu belirlenmiştir. Düğün evine gelen misafirler davul ve zurna ile karşılanır.

Düğün evine gelen misafirlere içinde şeker bulunan bir tepsi hoş geldin anlamında tutulur. Misafir bu tepside şeker alır hayırlı uğurlu olsun diyerek tepsiye düğün hediyesini koyar. Bu eşya veya bir miktar para olabilir. Düğünlerde düğün kahyası dedikleri düğün yöneticisi olur düğünün sevk ve idaresi düğün sonuna kadar kâhyanın sorumluluğundadır. Kız ve erkek tarafının yakınları sabun, bardak, ayakkabı, gömlek, alkol, horoz, sigara, kravat gibi eşyalarla okunur. Düğüne gelenlerin hediyeleri de buna uygun olarak ağırlıklı olur. Okuntunun en az iki katını vermek prensiptir ancak sınır yoktur (Çelik, 2002: 242)

4.1.4.3. Gelin Çimdirmesi (Hamam)

2. günü kız çimdirmesi (hamam) derler kız tarafı kızını donatır gümüşlerle süslenmiş ata bindirirler gezerler hamamdan sonra gelinlik elbise giydirirler (Yüksel, 2017).

Yörede damat tarafı mehterlerle (davul ve zurna) kız evine giderler. Kız evi önünde her iki tarafın mehterleri davul ve zurnalarını çalarak insanları eğlendirirler. Bu sırada gelin olacak kız özel giysilerini giyer ve ata bindirilir. Gelinin sağdıcı da ata biner ve gelini takip eder. Damat adayı da sağdıcı ile orada olur kadın ve erkekler atı olanlar atlarına biner, olmayanlar mehterlerle gelin evinden gezmeye çıkarlar, varılacak yer bir pınar başı veya bir ev yakını olabilir. Bu sırada atlar yarış ettirilir. Pınar başına gelindiğinde gelinin eline sağdıcı su dökerek elini yıkamasını sağlar. Burada biraz sohbet ve dinlenmeden sonra yine eğlenerek gelin baba evine bırakılır. Bu bir nevi gelini ve ailesini evden ayrılmaya alıştırmak olarak düşünülür daha sonra damat tarafı mehterleri ile erkek evine dönerler (Çelik, 2002: 243).

4.1.4.4. Ulu Düğün

Kız ve erkek evinde ikinci gece olarak yapılan düğündür Ulu düğün gecesi damadın donatıldığı gece olduğu belirlenmiştir.

Bu düğünün sonraki gün gelin alınıcaya kadar sürdüğü, hem kız hem erkek tarafının davetlileri bu gecede düğün evlerinde toplandıkları görülmüştür. Kalabalık oluşundan dolayı gerçek düğün anlamına gelen Uludüğün adı verildiği belirlenmiştir. Davet edilenler okuntu(davetiye) karşılığı aldıkları hediyeleri bu gecede takdim ettikleri belirlenmiştir. Daha önce kız evine okuntu karşılığı mısır, buğday, yumurta vb. Gıdı düzme adı altında eşyalar götürülse de daha sonra mutfak eşyaları daha önem kazanmış olduğu görülmüştür. Bu yolla

gelin kızın mutfak eşyası büyük çoğunlukla sağlanmış olduğu görülmüştür. Bu durum, yörede yardımlaşmaya büyük bir örnek olduğu düşünülmüştür.

Erkek evinde toplananlara düğün içkili ise sofraya kurulur yemek ve mezelerle donatılır davul ve zurna ile masada türküler eşliğinde eğlence düzenlendiği, erkek evine gelen davetliler içki sofrasında önce damadın babasının masaya alkol koymasını beklediği tespit edilmiştir. Damat babası masaya temsili bir şişe alkol bıraktıktan sonra davetlilerde masaya yanlarında getirdikleri alkolleri bıraktıkları belirlenmiştir ve o geceki düğün boyunca içecekler içildiği gözlenmiştir.

Uludüğün gecesini damadın donatıldığı gecedir. Damat ve sağdııcı ortaya çıkarılır bir kişi duasını yapmak için damadın yanına gelir ve sırası ile şu işlemleri yapar.

Damada ait ceket ve kasket kalbur veya elek üzerinde damat donatıcısına getirilir. Damadı donatan, kasketi eline alır (Çelik, 2002: 244):

Bu taç kime indi
Muhammed'e indi
Mürüvvet kimden kaldı
Hacı Bektaş veliden kaldı
Hacı Bektaş veli ruhuna
Beş vakit sahibine
Verelim Muhammed'e selavat

Der ve kasketi damada giydirir beyaz bir kumaş veya tülbendi kasketin etrafına dolayarak sarık yapar. Sıra ceket ve kuşağa gelir. Duacı kuşağı eline alarak

Bu şal kime ait
Hacı Bektaş veliyullaha ait
Hacı Bektaş veli ruhuna
Beş vakit sahibine
Verelim Muhammed'e selavat

Diyerek şalı damadın beline dolar. Artık ceketin giydirilmesine sıra gelmiştir. Duacı ceketin sağ kolunu damada giydirir ve

Bu donu kim biçti
İdris peygamber biçti
Cennetler kapısını kim açtı
Cemaatler açtı
Cemaatler yurduna
Hünkâr devletine

Beş vakit sahibine

Verelim Muhammed'e selavat

Der ve ceketin sol kolunu giydirirken komik sözler söyler. Bu ceketin kolunu terzi dar dikmiş, yenisi yapılması gerekir. Damadın hısım ve akrabaları nerede cezalısiniz dar diktirmeseydiniz diye söylenir. Damadın anne, baba ve hısım akrabası tek tek yapacakları yardımları dile getirir. Buna yörede Askı asma denilmektedir (Çelik,2002: 244).

Fotoğraf 1: Askı asma töreni (Öztürk, 2016: Arşiv).

Askı asma bitince duacı;

Secci secdeden kaldırmaz yüzünü

Hakka teslim etmişler özünü

Kim dokudu dersin bezini

Şit peygamber dokudu

Şit peygamber ruhuna

Beş vakit sahibine

Verelim Muhammed'e selavat

Der ve ceketin sol kolunu damada giydirir. Bayanlarda birkaç metre basma ve kumaşla bu yardımı yaparlar ve isimleri okunarak damat ve sağdıcının omuzlarına asılır. Damada maşallah manifatura dükkanı açacak diye şakalar yapılır. Damada asılan basmalardan biri alınır ve damada verilen paradan basmanın ucuna bağlanır. Bu damat efendinin sağdıc arkadaşına bir miktar harçlık hediye olarak verilmiştir denir ve eğlenceye devam edilir (Çelik, 2002: 244).

4.1.4.5. Kına Gecesi

Yörede kına, gelenekte ulu düğün gecesinde damat evinden getirildiği ve kız evinde geline, erkek evinde damada yakıldığı belirlenmiştir. Günümüzde damadın kınacılarla gelin

evine götürüldüğü ve gelinle beraber damada da kına yakıldığı belirlenmiştir. Kınanın Baş düşü denilen aşçıbaşı kadın tarafından yakıldığı belirlenmiştir.

08.07.2017 tarihinde yörede yapılan ve geleneğin yaşatıldığı kına gecesinde yapılan katılımlı gözlem sonucunda aşağıdaki tespitlere ulaşılmıştır: Kına hazırlıkları gündüz başlar. Her iki tarafta (çoğunlukla kız evinde) yemekler yapılır Yemeklerde mutlaka et yemeği olmak zorundadır ve genellikle düğün için özel hayvan kesilir. Anadolu'nun pek çok yöresinde yapılan keşkek bu yörede de yapılır. Gelin ve damat evinde davul ve zurna, gündüz çalmaya başlar ve çevreye düğün duyurulur. Gelenekte davul ve zurna kullanılırken popüler kültürün etkisi ile artık elektro bağlama ve org adlı çalgılar kullanılmaktadır ve yöreye ait olmayan ezgiler de çalınmaktadır. Kına gecesi gelin bindallı giyer. Kına gecesi damat evinde erkekler için yemekli içki masaları kurulur, davetliler geceyi bu masalarda geçirir. Aynı gece kız evinde kadınlar kendi aralarında eğlenirler.

Fotoğraf 2: Kına gecesi (Öztürk, 2017: Arşiv). **Fotoğraf 3:** Kına gecesi (Öztürk, 2017: Arşiv).

4.1.4.6. Ganil Görme

Yörede ganil görme denilen bir uygulamaya rastlanmıştır. Bu uygulamada gelin kızın erkek kardeşi yoksa bir yakını yanına birkaç kişi alıp ulu düğün gecesi oğlan evine gittiği tespit edilmiştir. Buna yörede ganil görme denilmektedir.

Gelinin erkek kardeşi veya yakınına damat evinde hoş geldin tepsisi uzatıldığı, gelinin kardeşi ve yakınının bu tepsiye bir miktar para koyduğu görülmüştür. Bilgilere göre damat tarafının bu paranın en az iki katını geri vermek zorunda olduğu yönündedir. Aksine bu durumda zorluk çıkarılırsa gelin alma günü kardeşin gelin çıkarmada engeller çıkaracağı belirtilmektedir. Bu yüzden ganil görme önemli olduğu düşünülmektedir.

Ganil görmeye gidenlere erkek evinde çok iyi bakıldığı, yaptıkları her masrafın karşılandığı belirtilmektedir. Ganilciler yeme ve içmeden sonra erkek evinden ayrıldığı tespit edilmiştir.

4.1.4.7. Gelin Alma

Damat tarafının ve gelin almaya katılacak komşu ve davetliler ulu düğün gecesinin sabahında erkek evinde toplanırlar. Gelin alınmak üzere davul zurna eşliğinde kız evine hareket edilir.

Mehterler adamlar kadınlar atlarla kız evine giderler, gelin almamacının adı düğüşü idi (Yüksel, 2017).

Kız evinin davul, zurna ve kız evi sakinleri gelenleri karşılar. “Oğlan tarafı kapıya geldiği zaman kız tarafı, oğlan tarafına kapıyı kilitler, açmazdı. Kızı hemen vermezlerdi. Oğlan tarafı yanında getirdiği bohçayı düğün yemeğini yapan kadına (bucakçı) verirdi. Bu bohçanın içinde tavuk ekme v.b. olurdu” (Yüksel, 2017).

Kız tarafının, erkek tarafına kapıyı kilitledikleri ve içeri almadıkları belirlenmiştir. Bucakçı kadın (aşçı) bahşişini almadıkça kapıyı açmaz, bahşişini aldıktan sonra kapıyı açardı. Daha sonra erkek evinden gelen kadınlar içeri alınıp, yemek verilirdi. Bu sırada, damadın en yakını veya annesi kız evinden tabak, çatal, kaşık gibi bir eşyayı alır, kız evinden bereketini de beraberinde götürdüğü düşünülüyor için böyle bir uygulama yapılırdı. Gelin kınasının yıkanması yapılır ve bir pınar başına gelinin ve yakınlarının götürüldüğü sırada ağıtlar yakılır, gelin ve yakınları ağlatılırdı. Daha sonra, gelinin eli ve yüzü yıkanır eve geri getirilirdi.

Fotoğraf 4 : Geleneksel gelin giyim kuşamı (Öztürk, 2016: Arşiv).

Sıra artık gelinin evinden çıkarılmasına gelmiştir. Damat tarafından alınan eşyaların yanı çeyizin kız evi önüne çıkarıldığı ve birer birer sayıldığı ve söylendiği belirlenmiştir. Geçmişte gelinlik giyme pek görülmediği belirlenmiştir. Gelinin başına Duvak adı verilen ve iki renk tülbentin dikilmesi ile oluşan bir örtünün gelinin başına koyulduğu belirlenmiştir. Tülbentlerden biri öne diğeri arkaya gelecek şekilde örtüldüğü belirtilmiştir.

“Gelini donatırlar, başına bugünkü duvak yerine geçen bürük diye adlandırılan başlık konulurdu. Gelini giydirip sandalyeye oturturlar, başını döşürürlerdi. Gelinlerin ağzında yaşmak vardı. Gelinin önüne çember koyarlar buna *emür* derler, arkasında farklı renkte çember olurdu. Gelini hep kapatırlardı. Ata bindirirlerdi. Düğünün en önünde gelin atı gider, arkasında mehterler (davul zurna) olurdu” (Yüksel, 2017).

Fotoğraf 5 : Gelinin baba evinden çıkışı (Öztürk, 2016: Arşiv).

Geline kuşağını erkek kardeşinin taktığı ve damattan hediyesini almadan kuşatmadığı görülmüştür. Gelinin çeyiz sandığı en son çıkarılır. Gelinin kardeşinin sandığın üzerine oturup bahşişini almadan sandığın çıkarılmasına müsaade etmediği belirtilmiştir. Daha sonra gelin ata bindirilmek üzere kardeşi tarafından dışarı çıkarılır ve ata bindirilir. Bazen gelinin kardeşinin bazen de damadın sağdıcı atı erkek evine götürdüğü bilinmektedir.

Fotoğraf 6 : Gelin götürme (Öztürk, 2016: Arşiv).

Damat evinin kapısına gelen gelinin başından aşağı bozuk para, şeker, ceviz, fındık gibi malzemelerin atıldığı bilinmektedir.

“Damat evinin önüne gidince gelin attan inmeden önce kafasından aşağı bayramlarda kullandığınız şekerler var ya onun gibi şekerler gelinin başından aşağı dökerler. Gelin evde tatlı olsun tatlı konuşsun diye” (Yüksel, 2017).

Damat tarafından kapıya gelen geline pişmiş yumurta elma gibi sert yiyecekler atıldığı belirtilmektedir. Bunun anlamı da ilk günden gelinin gözünü korkutmak için olduğu belirtiliyor. “Gelin almaya eskiden atla gidiliyordu. Gelin alındıktan sonra damat evine yaklaştığı zaman elma armut ceviz şeker fındık gibi şeyler at üzerindeki geline atılıyordu. Bunu atan damadı

oradakiler yakalamaya çalışırlar damat ise yakalanmamak için kaçır. Yakalanırsa ceza olarak bir horoz yedirmek zorunda kalacağı bilinmektedir. Günümüzde ise düğünler salonda yapılmaya başlandı ve yemekli olmaktadır” (Muhtar, 2017).

Gelin damat evine geldiği zaman, damat geline atın üzerinde iken birkaç tane pişmiş yumurta atar ve kaçır kaybolur. Gelinin kaynanasını çağırırlar ve gelinine ne veriyorsun diye sorarlardı” (Tuğ, 2017).

“Gelin attan hemen inmezdi. Evin büyüklerini çağırırlar gelin attan inmiyor ne veriyorsun diye sorarlardı. Evin büyükleri, bu da genelde damadın annesi olurdu keçi verirler koyun verirler inek verirler ve gelini attan indirirlerdi. Gelin attan indikten sonra içeri girmeden baba evinden getirdiği bardak bir eşyayı yere atarak kırar. Daha sonra kapıların eşiklerine sürmesi için gelinin eline yağ verirlerdi. Verilen yağı işi gücü yağ gibi olsun diye eşiklere sürerdi. Geline üç gün hiçbir iş yapmaması tavsiye edilirdi. Daha sonra içeri girer. Düğün merasimi burada son bulur” (Yüksel, 2017).

4.1.4.8 Duvak

“Gelin eve geldikten sonra o gece gelin damat birleşir. Ertesi gün ana baba tarafından akrabaları ziyarete gelir, ana baba gelmezdi. Buna duvak adı verilirdi” (Tuğ, 2017).

Sabahleyin gelinin ana tarafından konu komşu herkes toplanıp mehterler ile duvak yaparlardı. Bir köşede gelin durur, çoluk çocuk herkesin elini sıradan öper, elini öptüren geline para verirdi. Damat da gelinin yanında durur, oda el öper. Duvak günü gelin sahibi koyun veya dana keser, yemekler o gün seçkin olurdu.

Eğer, gelin uzak bir yere gidecekse gelin alma günü veya uzak bir yere gitmeyecekse gelin alma gününden bir gün sonra gelinin de yakınlarına haber verilerek toplanılan, akrabaları tanıtmaya yönelik eğlencesi olan bir törendi” (Yüksel, 2017).

4.1.4.9. Gerdek (Zifaf)

İzdivaç yapıp tamamlandıktan sonra sabah gelinin izdivaç döşeğini kaynanasına gösterdiği *döşek* adı verilen bir örtü olduğu ve damadın sağdııcı tarafından zifaf gecesinin sabahı kızın anne ve babasına götürüldüğü belirlenmiştir.

Gerdek gecesinin sabahında gelin kahvaltı hazırlar, damadın anne baba ve en yakın akrabaları bu kahvaltıda hazır bulunurlardı. Daha sonra yakınların elini öper ve baba evinden getirdiği bohçasını açarak oradakilere bohçadan çıkardığı hediyelerden verir buna bohça açma denirdi.

4.1.4.10. Kavum

“Kız tarafı duvağa davet edilir. Ondan üç gün sonrada gelinin ana babasını görmeye gidilirdi. Buna *kavum* denir genelde içkili olurdu” (Tuğ, 2017).

Gelin, damat ve damadın yakınları, anne, baba gelinin babasının evine gidildiği ve gelinin gelin oluşunun üçüncü gecesine denk getirildiği belirlenmiştir. Yörede buna üç gecelik adı verildiği belirlenmiştir. Gelin babası evinde misafirlere yemek ikram eder damat da sofraya oturur fakat yemek yemez. Gelinin babası damadın gönlünü almak için hediye verdiği, damat hediye kabul ederse yemeği yediği kabul etmez ise yemediği belirlenmiştir. Nihayetinde gönlü yapılan kadar küsmeye devam ettiği görülmüştür. Yemekler yendikten sonra sohbetler

bittikten sonra gelin ve damat kızın babasının evinde yatılı kaldığı, diğerlerinin evlerine döndüğü belirlenmiştir.

5.AKPINAR KÖYÜ ÖLÜM ÂDETLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

5.1 ÖLÜM ÖNCESİ

Yörede, halk arasında ölüm öncesiyle ilgili inanmalar ve uygulamalar aşağıda belirtilmiştir:

5.1.1 Ölümü Düşündüren Belirtiler

Yörede ölümü düşündüren belirtilerle ilgili olarak kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen tespitler şunlardır:

“Öleceği düşünülen kişinin gözlerinin renginden ölümün geldiğine inanılır. Yemek yemiyorsa da öleceği düşünülür. Ayrıca ölen birinin vücudu katılaşmadı ise yumuşak kaldıysa yakında peşinden birinin daha öleceğine inanılmaktadır bu günümüzde hala inanılan bir uygulamadır öldüğünde başı sağa dönük teslim olmuşsa ve yüzü gülümser vaziyette ise iyiliğine olduğuna inanılır” (Öztürk, 2017).

5.1.1.1 Hayvanlarla İlgili Olanlar

“Daha önceleri köpek ulumasının bir ölü haberi geleceğine yorumlanırdı. Fakat günümüzde pek itibar görmemektedir” (Öztürk, 2017).

“Yörenin nazar diye inancı vardır. Örneğin şu kişinin gözü uğursuz, şu kişi kapımdan geçti, hayvanıma baktı, hayvanım bu yüzden öldü gibi inanmalar vardır” (Tuğ, 2017).

5.1.1.2 Hastada Psikolojik ve Fiziksel Değişiklikler ile İlgili Olanlar

“Öleceği düşünülen kişinin daha önce ölen hısım akrabaları ile konuştuğuna dair inanış vardı ve bu yolla dünya ile ilişkilerinin kesildiğine inanılırdı” (Öztürk, 2017).

Yörede öleceğine inanılan bir kimsenin yattığı yerde daha önceki ölen akrabaları ile konuştuğuna dair inanmalar mevcut olup, yemeden ve içmeden kesildiğine dair inanışların varlığı tespit edilmiştir.

5.1.1.3 Ölümünden Hemen Önceki Pratikler

“Ölmesi kesin olarak düşünülen kişinin başında imam bulundurulur, Yasin okutulur, bazı ayetler okutulur” (Tuğ, 2017).

“Öleceği düşünülen kişinin başında Yasin-i Şerif okunur, uzakta akrabalar var ise onlara haber verilir” (Öztürk, 2017).

5.2 ÖLÜM SONRASI

Yörede ölüm sonrası yapılan uygulamalar aşağıda belirtilmiştir:

“Öldükten sonra kabri hazırlanır. Hısım akrabaya haber verilir uzakta olan varsa cenaze bir gün sonraya ertelenir. İmam çağırılır” (Tuğ, 2017).

“Ölüm gerçekleştiği zaman çenesini bağlarlar üzerindeki elbiselerini keserler çamaşırlarını alırlar üzerine çarşaf örterler ta ki imam gelene kadar rahat döşegine geçirilir” (Öztürk, 2017).

5.2.1 Ölümün Duyurulması

“Eskiden ölümün duyurulması yüksek tepelerden karşı mahallelere şu kişi öldü haberiniz olsun diye bağırarak söylenirdi”. Günümüzde artık camiden yapılan sela ve telefonlarla duyurulmaktadır (Öztürk, 2017).

5.2.2 Ölünün Yıkanması

“Ölüm eğer öğlenden sonra gerçekleşti ise, ertesi gün öğle namazına müteakip kaldırılır veya uzaktan akrabaları bekleniyorsa sonraki güne bekletilir. Cenaze evde odada yıkanıyor, evin her tarafının kan olduğuna inanıldığı için cenaze yıkandıktan sonra evi de yıkarlardı. Azrail can alırken her yerin kan olduğuna inanılırdı. Yörede rahat döşeği denilen uygulama cenazeye abdest vererek yıkamaya denir, cenazeyi rahata erdirmek anlamında kullanılır” (Öztürk, 2017).

5.2.3 Ölünün Gömülmeye Hazırlanışı

“Ölüm gerçekleştiği zaman, cenaze ayrı bir odaya alınır, üzerine çarşaf örtülür, cesedin şişmemesi için karnına bıçak veya makas koyulur, sabaha kadar bekletilirdi. Mahalleli toplanır ve bu uygulamaları kimin eli yatkınsa o yapıyor, imamın gelmesini beklemeye gerek olmuyordu” (Öztürk, 2017).

“Eskiden ıskat vardı ölen kişinin maddi durumuna göre cenazeye katılanlara para dağıtılırdı” (Tuğ, 2017).

“Iskat insanlar cenazeye gelsin diye ortaya çıkarılmış günümüzde olmayan bir durumdur” (Çamoğlu, 2017).

“Iskat, ölen kişinin mal varlığından yoksa onun varislerinden mendile para koyup bağlıyorlardı herhalde 9 veya 12 kişi otururdu aldım kabul ettim iade ettim diyorlardı ancak uydurma idi geçmişte vardı günümüzde mevcut değil” (Öztürk, 2017).

5.2.4 Cenazenin Taşınması, Mezara Gömülme Öncesi ve Sonrası Pratikler

“Geçmişte imkanlar yok iken sal yaparlardı dört cerek (ağaç) keserlerdi. Onları birbirine bağlarlardı dastar (desenli dokuma) gererlerdi cenazeyi onun üzerine koyarlardı omuzda taşırlardı öncelikle torunları çocukları omuzlardı dört kişi taşırdı son zamanlarda yol temin edilince artık araç götürüyor. Mezarın kazılması ise iki kişi tutulur para ile kabir kazdırılır cenaze taşınır çocukları ve torunları öncelikli olarak bazı kişiler tarafından cenaze kabire indirilir sağ tarafı üzerine yerleştirilir tahtaları yerleştirilir yavaş yavaş toprağı dökülür toprak atılırken elden ele kürek verilmez kürek yere bırakılır diğer kişi yerden alır toprak atar. Geçmişte mezarlıktan çıkarken havlu dağıtılırdı. Sonrasında tövbe tavkunu diye bir uygulama yapılır anasının adı ile çağrılır orada bazı şeyler sorulur rabbın kim nebii n kim diye sorular sorulur” (Öztürk, 2017).

5.2.5 Ölü Yemeği

“Cenazenin kaldırıldığı gün ve gece cenaze evinde yemek yapılmaz komşulardan yemekler gelir evde yaşayanlara ve bulunanlara yemek verilir sonraki sabah da aynı uygulama yapılır” (Öztürk, 2017).

“Cenazeyi evinden mezara götürürler ve gömüldükten sonra akşama kuran okutulur komşudan yemek gelirdi orada da yemek yapılırdı” (Yüksel, 2017).

Yörede cenaze kaldırılan evde yemek yapılmadığı bunun yerine komşulardan yemek getirildiği tespit edilmiştir.

5.2.6 Ölü Evindeki Pratikler

“3 gece lamba yakarlardı. Şu anda kullandığımız elektrik olmadığı için gaz lambaları yakılırdı” (Yüksel, 2017).

“Cenaze evinde 3 gece boyunca ışıklar yakılırdı. Melekler ruhlar ziyarete geldiğinde karanlığa değil ışığa gelsin diye yakılırdı” (Öztürk, 2017).

Bu uygulamada cenazenin çıktığı evde üç gün üç gece boyunca meleklerin o evi ziyaret ettiği ve karanlığa gelmesinler diye yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

“Ölünün cuması diye bir davet yapılır yani cenazenin kaldırıldığı haftanın cuması değil bir sonraki Cuma gecesi davet verilir sonra kırkında davet yapılır elli ikisinde davet yapılır birde yılında yapılır” (Öztürk, 2017).

Cenaze evinde dini uygulamalar olduğuna dair bilgiler mevcuttur. Yapılan görüşmeler neticesinde ölüm gerçekleştiği zaman takip eden Cuma günü cumasının yapıldığı, kırkının yapıldığı, elli ikisinin yapıldığı ve yılının yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu uygulamalar yapılması esnasında her birinde yemekli yapıldığı belirlenmiştir.

6. AKPINAR KÖYÜ DOĞUM, EVLENME, ÖLÜM DÖNEMLERİ ÂDETLERİNDE YER ALAN HALK MÜZİĞİ PRATİKLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Yörenin düğünlerinde, yemekli-içkili meclislerde ve değişik sebeplerle yapılan toplantılarında yöreye has türküler okunmakta olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar coğrafi harita olarak Karadeniz bölgesinin bir iline ve ilçesine bağlı olsa da kültürel olarak türkülerde Karadeniz ile bir alaka kurulamadığı görülmüştür. Daha çok Tokat yöresinin izlerini taşıdığını gözlenmektedir. Çalışılan bu yörenin insanı olma avantajı ile yörede okunan türkülerini derleyip notaya alma imkânı olmuştur. Notaya alınan bu türküler TRT repertuarında olan ve olmayan türkülerden oluşmaktadır. TRT repertuarında mevcut bulunan bu notalar günümüzde yöredeki çalma ve okuma ile belirgin farklar gözlemlenmiştir. Bu açıdan güncellenmesi adına önem taşıdığı görülmüştür.

YÖREYE AİT VE KAYNAKLARDA YER ALMAYAN TÜRKÜLER

Yazın
ORDU- AKKUŞ- AKPINAR

Kişisi Abdiği
NAIL YIKSEL

Muzaman
60

ÇIKMA DEDİM KİRAZ DALINA
(Efiloğlu Varyantı)

Düzenen
SAĞIŞ ÖZTÜRK

Düzenleme Tarihi
20-02-2001

Sözünü Alan
SAĞIŞ ÖZTÜRK

Çık ma da de dim ki raz da da lı na

Darı maz da lı nı

Ne ma da de dim kö ü ye de

Sar maz kö lü nı

2 3 4

Su Akkuş'un başında(du)	Kel sepeyin taşlarını	Geleniyom narlı yerim
Kar var duman yok	Koyunmu sandım	Yollarım uzak
Su mahamet yarısında(du)	Sevip sevip ayrılmayı	Yolumuz kurnazlar(du)
Dün var iman yok	Oyunmu sandı	Demirden tuzak

Yörenin
ORDU-AKKUŞ-ARPINAR

Klasik Akademi
NAIL YÜKSEL

Müzesim
01

DAŞLI DERE KÖPRÜSÜ

Notasız Alın
SAVAS ÖZTÜRK

19-02-2001

Ah daş lı der e kıp rü söl mül de
Ah şa dı ku şun ru lu ri ri mül de

Yür rüm al tın dan ru ya gül de
Yür rüm şe şapı tan ru ya gül de

Çık tım al tın dan ru ya gül de
Çık tım al şapı tan ru ya gül de

Hay gül de de be sün ya rım buş gül de
Şi şe lu rta a lu de de buş gül de

Hay di şe sün dık dı yür rüm m

Şi şe lu rta a lu de de buş gül de

2

Ah ya Akkuş'un bağları (da)
Yür rüm dıman ald dağları
Çöğür dıman ald dağları
Ah seni bün veyi yoları (da)
Yür rüm ya Akkuş ağaları
Çöğür ya Akkuş ağaları

Başlım
Hay gelmişide bezen zırtır beşgelde
Şaşların aklında (da) buş gelde
Hay di iğnenin olmas amma
Şaşların aklında (da) buş gelde

Yörenin
ORDU-AKKUŞ-ARPINAR

Klasik Akademi
NAIL YÜKSEL

Müzesim
01

TİNYABA'NIN DAŞLARI
(1)

Notasız Alın
SAVAS ÖZTÜRK

19-02-2001

Tin ya ba sını daş la rı da Çık olt ö ter gış la rı

Çık ho şu ma gi di yör de Şen şı de şı zın saş la rı

Yörenin
ORDU-AKKUŞ-ARPINAR

Klasik Akademi
NAIL YÜKSEL

Müzesim
01

TİNYABA'NIN DAŞLARI
(2)

Notasız Alın
SAVAS ÖZTÜRK

19-02-2001

Tin ya ba sını daş la rı da Çık olt ö ter gış la rı

Çık ho şu ma gi di yör de Şen şı de şı zın saş la rı

2

Tinyaba'ya vardım (da)
Şen şı (da) gış girdim
Şen şı gış girdim (da)
Şaşların ördürdüm

3

Tinyaba'nın yolları (da)
Yörük gışlır yokuş
Kurban olam sevdiğim (da)
O nasıl candan bakış

4

Tinyaba'nın diktisinde (da)
İşık gışlırın işık
Şen şı gışın yitirdim (da)
Yıldız yıldızlı deyim

2

Tinyaba'ya vardım (da)
Şen şı (da) gış girdim
Şen şı gış girdim (da)
Şaşların ördürdüm

3

Tinyaba'nın yolları (da)
Yörük gışlır yokuş
Kurban olam sevdiğim (da)
O nasıl candan bakış

4

Tinyaba'nın diktisinde (da)
İşık gışlırın işık
Şen şı gışın yitirdim (da)
Yıldız yıldızlı deyim

Yazın
ORDU-AKKUŞ-AKPINAR

Arkasız Akademi
NAL YÜKSEL

Makamın
7/8

Canım Yavlam
U.H.

Derleşim
BAVAŞ ÇİFTÇİ

Derleşim Tarihi
19-02-2008

Sözleşim
BAVAŞ ÇİFTÇİ

Ca nım yav la mı sı nır bu şı na da
gü lün gü lün da mın
in in me ni şü da mın in me ni şü de
gün ün gü lün sal mın me ni şü de

2

Yarım yavlıbada güllü güllün
Lah gahırmıy gelimem
Özöl kakk güllünle
Birim yavlaya ey ey

3

Öldün de bey severdi
Çörekleri yarı güllükün yarı
Yarık akıncıdan ölü gülmüş öldün
Yavlılar yavlılar seğik yavlılar

Yazın
ORDU-AKKUŞ-AKPINAR

Arkasız Akademi
NAL YÜKSEL

Makamın
7/8

Yırgıntın Armudu

Derleşim
BAVAŞ ÇİFTÇİ

Derleşim Tarihi
19-02-2008

Sözleşim
BAVAŞ ÇİFTÇİ

Yı kır gın tın ar mu da da sa rır tın şı da var mın da
Yı kır gın tın i çin de de fi mi nem gi bi de var mın da
Yürüdügün bir yansıyordun da Sal la da nem di şü fi yem ben
bir gü lün yü zünden de ve nem de ol dım ü şü yem ben

Yazın
ORDU-AKKUŞ-AKPINAR

Arkasız Akademi
NAL YÜKSEL

Makamın
8/8

Yazı Yazarım Yazı

Derleşim
BAVAŞ ÇİFTÇİ

Derleşim Tarihi
19-02-2008

Sözleşim
BAVAŞ ÇİFTÇİ

Yazı sı ya sı rım ya sı sı da
kız la rım ka rın di rım
Kız ben sı sı a la sı şın
dış ma sı sı sı sı sı

Yazı yazarım yazı da
Amanın kapısına
Yazı mı gelmiş yazım
Ayvık sabahına

Aman yazım allı yar
Al yazımın pullu yar
Bağın sevdä bir hal var
Gülkesinden belli yar

SONUÇLAR:

Ordu İli Akkuş İlçesine bağlı Akpınar Köyü Doğum, Evlenme ve Ölüm (Geçiş Dönemleri) Âdetleri ve bu âdetler içerisinde yer alan Halk Müziği pratiklerinin geleneksel otantisite bağlamında, literatür tarama ve alan çalışmaları ile elde edilen tespitlerinin betimlenmesiyle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Ordu ili Akkuş ilçesi ile bu yörenin ayrılmaz bir parçası olan ve aynı zamanda araştırmanın ana eksenini oluşturan Akpınar köyü arasında yoğun sosyo-kültürel etkileşimlerin olması kaçınılmazdır. Bu noktadan hareket ile yörenin Ordu ili sınırları içinde yer almasına rağmen daha yakın olması nedeniyle Tokat yöresinin geleneksel kültürü ile benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda; yörede yaşamını sürdüren toplulukların âdetleri de doğal olarak birbirlerinden etkilenmişlerdir.

Sosyal normların içinde yer alan âdetler sözlü kültürün taşıyıcısı rolünü üstlenmişlerdir. Sözlü kültür, varlığını toplum belleğinde yüzyıllarca gelişerek halkın bilincine yerleştirerek sürdürür.

Akkuş ilçesi yurdumuzun Orta Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Doğusunda Ordu ili Kumru ilçesi Güney ve Batısında Tokat iline ait Niksar ve Erbaa ilçeleri Kuzeyinde Samsun ilinin Terme ve Salıpazarı ilçeleri ile Ordu ilinin Ünye Çaybaşı ve İkizce ilçelerinin sınırları ile çevrilidir.

Oğuzlar, XI. yüzyılda yurt kurmak gayesi ile Anadolu'ya göç etmeye başladıkları zamanda Akkuş ilçesinin şu anda bulunduğu yere gelip yerleşirler ve buraya Karakuş adını verirler. 4 Mart 1954' te çıkarılan 6324 sayılı kanun ile Karakuş bucağı Akkuş adını almış ve ilçe olmuştur. Akkuş ilçesine ilk gelenlerin, Samsun ili ve sahil ilçeleri ile Tokat ilinde ortaya çıkan sıtma salgını sonucu, bu yörelerden serin ve yüksek olan bu yerlere göçenler olduğu tespitine ulaşılmıştır.

Akpınar köyü, Ordu-Tokat-Samsun illeri sınırında yer alır. Güneydoğusunda Akkuş ilçesi, batısında Ayvacık ilçesi, güneyinde Canik dağları ve Niksar ilçesi, kuzeyinde ise Salıpazarı ve Terme ilçeleri ile çevrilidir.

Akpınar'ın eski adı Kuzköy'dür. Kuzköy (Akpınar) Akkuş ilçesinin en büyük köyüdür. Akkuş ilçe olmadan önce Kuzköy Ordu'nun Ünye ilçesine bağlı bir köydür. 1954 yılında Akkuş ilçe olunca bu köy Akkuşa bağlandı.

Yöreye ilk yerleşimin kervanlar yoluyla 1690 yıllarında olduğu kaynaklardan tespit edilmiştir.

Akpınar köyünde yerleşim çok dağınıktır. Mahalleler ve evler birbirinden çok uzaktır. Bu dağınık yerleşimin nedeni, coğrafi konumunun engebeli oluşu ve bol miktarda su kaynağının bulunmasıdır.

Akpınar ormanlık bir alana kurulmuştur. Bir orman köyüdür. Bunun en belirgin özelliği konutların hemen hemen hepsinin ahşaptan yapılmış olması ve günlük işlerde kullanılan ev araç gereçlerinin yapımında ahşap kullanılmasıdır. Tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomisi vardır. Yöreye has adı ile dastar (kilim) örüldüğü belirlenmiştir. Gümüş ve bakır işlemeciliği de yapıldığı ancak günümüzde tüketim toplumu olmamızın etkisiyle, bu sanatların yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu belirlenmiştir

Akpınar'da nüfusun %90 okuryazardır. Bölgede eğitime ayrı bir önem verilmiştir. Eğitim ve öğretim 1928 yılında 3. sınıfa kadar olmak üzere başlamıştır.

Akpınar Köyünde geleneksel ataerkil bir aile yapısı vardır.

Yörede halk kültürü ürünlerinin belli başlıları, maniler, tekerlemeler bilmeceler ve türkülerdir. Gelenekte; bağ, bahçe ve tarla işleri imerci (imece) usulü ile yapılır, bu imece usulünde insanlar tarlada iş yaparken birbirleri ile mâni atar, tekerleme söyler ve türküler okurlardı. Ninniler, *metel* adı verilen bilmeceler, beddualar ve deyimler de Anadolu'nun pek çok yöresindekilerle benzerlik gösterir.

Akpınar yöresinde geleneksel giyim kuşam olarak erkekler yünden yapma *aba* giyerlerdi. Altlarına yün şalvar, başlarına sekiz köşeli şapka, üstlerine gömlek ve yelek, ayaklarına yünden yapma çorap, kara lastik veya çarık giyerlerdi. Günümüzde ise bunlar yavaş yavaş değişerek daha modern bir giyim anlayışı benimsenmiştir.

Akpınar yöresinde kadınlar, geleneksel olarak el yapımı yün dolama, bellerine kuşak, pullu içlik, fistan, alaca tabir edilen üst giyimler ve ayaklarına kara lastik veya çarık gibi kıyafetler giyerlerdi. Günümüzde bu kıyafetler, artık sadece yaşlılarda ya da gençler tarafından geleneksel kına ve düğün törenlerinde giyilmektedir.

Akpınar köyünün kendine has yemekleri mevcuttur. Gelenekte, şehir ekmeği yerine mısır ekmeği kullanılırdı. Her evin oturulan odasında ocak diye adlandırılan, yerde sadece odun yakılarak ısıtılan, üzerinde sac bulunan bu sistemle mısır ve buğday ekmeği yapılırdı. Günümüzde ahşap evlerin yerini beton evlerin alması ile artık bu kara ocak kültürü de yok olmaya yüz tutmuştur. Yöreye ait yiyecek ve içecekler: öymeç, mısır çorbası, karalahana çorbası, karalahana dolması, bulgurlu tavuk, keşkek, ormandan toplanan kaldırık sapı denilen bir çeşit sebzeyle yapılan yemek, turşu ve hoşaf, kabak ezmesi, kabak tatlısı, armut, elma ve dut pekmezidir.

Akpınar köyünün geçmişteki ve günümüzdeki doğum adetleri ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Eskiden doktor yoktu günlerce sancılar çekilirdi. Köy ebeleri vardı kadınlarla beraber toplanıp gebe kadına yardım ederlerdi.

Yörede doğum olmayınca geleneksel inanışa göre hocaya gidilir, muska yaptırılır. Hamaylı yaptırılır gebe kalınırdı.

Geçmişte bebek doğana kadar cinsiyeti bilinmezdi. Ama bazılarında kaşı saçı dökülür bunun oğlu olacak derler, bazılarında saçı kaşı gürleşir bunun kızı olacak diye söylendiğini belirtiyor. Ya da; Hamile kadın görmeden kafasına tuz atılır eğer hamile kadın kafasını kaşırsa kız dudağının üzerini yani bıyık kısmını kaşırsa erkek olacağına inanılırdı.

Günümüzde tıbbın olanakları kullanılmaktadır.

Doğum sonrası anne yatar, çocuk yatar, anne ve çocuğu görmeye gidenler para ve elbise verirlerdi. Evde mevlit okutulurdu.

Yörede geçmişte doğum sonrası, *albasması (kırk basma)*, *kırklama*, *çocuğa ad koyma* adı verilen geleneksel uygulamalar yapılırdı. Günümüzde bu uygulamalar gençler tarafından rağbet görmemektedir.

Akpınar köyünün geçmişteki ve günümüzdeki evlenme adetleri ile ilgili aşağıdaki tespitlere ulaşılmıştır:

Yörede evlendirilecek kız ve oğul için bazı aşamalar takip edilir. Buna göre evlenme çağına (14-15 yaşları) gelen kişinin sırası ile şu aşamalardan geçirildiği tespit edilmiştir.

- a) Kız isteme
- b) Söz kesme
- c) Nişan koyma
- d) Düğün

Geçmişte evlenme çağına gelen gençlerin önce aileleri birbirini tanır, anne babanın rızası alınarak erkeğin ailesi kız evine dünürçülüğe (kız istemeye) giderdi. Kız tarafı başlık parası isterdi. Günümüzde ise bu adetler yok denecek kadar azalmıştır. Gelenekte, kız istendikten sonra söz kesilir, söz kesildiği gün ise nişan koyma adı verilen nişan tarihi belirlenir, nişan töreninde yüzükler takılırdı.

Gelenekte düğün merasiminin üç gün üç gece yapıldığı, geleneksel çalgılar; davul ve zurnanın (*mehter*) eşlik ettiği, Salı, Çarşamba ve Perşembe günlerini kapsadığı tespit edilmiştir. Düğünün 1. günü *gelin güveyi çimdirmeye* (Hamam), 2. günü *ulu düğün, aş boğaz götürme, kına gecesi* 3. günü *gelinin eve gelişi, duvak yapımı*dir. Yörede ayrıca *Ganil görme* adı verilen gelin kızın erkek kardeşi yoksa bir yakını yanına birkaç kişi alıp ulu düğün gecesi oğlan evine gitmesi adettendi.

Damat tarafının ve *gelin almaya* katılacak komşu ve davetliler ulu düğün gecesinin sabahında erkek evinde toplanırlar ve gelin alınmak üzere davul zurna eşliğinde kız evine hareket edilirdi.

Günümüzde ise modernliğin etkisiyle evlenme çağı ve evlenme aşamalarını içeren adetler ile ilgili uygulamaların yaygın olmadığı, yerine Samsun ili ve Akkuş ilçesinde klavyeli, pastalı salon düğünlerinin yaygınlaştığı tespit edilmiştir.

Akpınar köyünün geçmişteki ve günümüzdeki ölüm adetleri ile ilgili aşağıdaki tespitlere ulaşılmıştır:

Ölecek kişinin gözlerinin renginden ölümün geldiğine inanılır. Ayrıca ölen birinin vücudu katılaşmadı ise yumuşak kaldıysa yakında peşinden birinin daha öleceğine inanılmaktadır bu günümüzde hala inanılan bir uygulamadır. Öleceği düşünülen kişinin başında Yasin-i şerif okunur.

Yörede öleceğine inanılan bir kimsenin yattığı yerde daha önceki ölen akrabaları ile konuştuğuna, yemeden ve içmeden kesildiğine dair inanmalar tespit edilmiştir. Günümüzde bu tür inanmalara gençler arasında rastlanmamaktadır.

Ağır hastası olan ölmesi kesin görülen olursa yapacak ilk iş, kişinin başında imam buldurmak, Yasin okutmaktır. Ölüm gerçekleştiği zaman, ayrı bir odaya alırlar üzerine çarşaf örterler şişmesin diye karnına bıçak koyarlar, çenesini bağlarlar, üzerindeki elbiselerini keserler, çamaşırlarını alırlar üzerine çarşaf örterler ta ki imam gelene kadar.

Cenazeye abdest vererek yıkamaya *rahat döşegi* adı verilir ve cenazeyi rahata erdirmek anlamında kullanılır.

Öldükten sonra kabri hazırlanır. Hısım akrabaya haber verilir uzakta olan varsa cenaze bir gün sonraya ertelenir. İmam çağırılır.

Önceden ölümün duyurulması, yüksek tepelerden çağırılırdı karşı mahallere bağırarak şu kişi öldü haberiniz olsun diye bağırarak söylenirdi. Günümüzde artık camiden yapılan sela ve telefonlarla duyurulmaktadır.

Geçmişte imkansızlıklar nedeniyle, dört cerek (ağaç) kesilir, sal yapılırdı. Onlar birbirine bağlanır, dastar (desenli dokuma) gerilir, cenaze onun üzerine koyulur ve omuzda taşınırdı. Günümüzde yol yapıldığı için artık araçlar götürmektedir.

Cenazeyi öncelikle torunları çocukları omuzlarlar, dört kişi taşırdı. Geçmişte mezarlıktan çıkarken havlu dağıtılırdı. Sonrasında *tövbe tavkunu* diye bir uygulama yapılır anasının adı ile çağırılır, orada sorulur, rabbın kim nebiin kim diye sorulur. Vefatın olduğu gece ve sabahında cenaze evine yemekler götürülür, kuran okutulurdu. Günümüzde de bu uygulamalar köyün yaşlıları ve geleneğe bağlı gençler tarafından devam ettirilmektedir.

Meleklerin ruhlarının aydınlığa gelecekleri düşünülerek üç gün boyunca kandiller, ışıklar yakılır. Ölünün evinde; dualı ve yemekli cuması, kırkı, elli ikisi ve yılı yapılır.

Yörenin müzik unsurları hakkında literatür ve alan taramaları ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yörede annelerin çocuklarını uyutmak için seslendirdiği *Nenni yavrum nenni* adlı 1 adet ninni tespit edilmiştir.

Yörenin geleneksel düğünlerinde, yemekli-içkili meclislerde ve değişik sebeplerle yapılan toplantılarında yöreye has türkülerin okunmakta olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde ise, popüler kültürün etkisiyle yöre dışı popüler türkülerin de okunduğu tespit edilmiştir.

Yörenin halk müziği kültürünün Tokat yöresinin ses, dizi ve usul özelliklerinden etkilendiği tespit edilmiştir.

Gelenekte ezgilere eşlik eden çalgıların davul ve zurna olduğu, günümüzde ise salon düğünleri ve açık hava düğünlerinde elektro bağlama ve org adlı çalgıların yaygın bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir.

TRT repertuarında yöreye ait 3 adet Türkünün yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak repertuardaki nota metinleri ile yörede seslendirilen aynı isimli türkülerin ezgisel yapılarında farklılıklar tespit edilmiştir.

Yöreye ait fakat kaynaklarda yer almayan 5 adet Türkü alan taramalarıyla tespit edilmiş ve nota metinleri yazılmıştır.

Yöreye ait türkülerin tamamının Çargâh makamında, 7 adedinin 4/4'lük, 1 adedinin serbest ritimli (uzun hava tarzında) olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

Çelik, Ahmet, (2002) Tarihi Sosyal Kültürel ve Coğrafi Yönleri ile Akkuş, Küçükler Kitap evi, İstanbul.

Yıldız, Mehmet, (2000) Akpınar Kasabası Akkuş Yeni Haber Eğitim ve Kültür Gazetesi, Ordu.

GÖRÜŞME KİŞİLERİ

AŞCI Emine, 1966 doğumlu

AKYEL Şefika, 1936 doğumlu

ÇAMOĞLU Fikri, 1950 doğumlu

ÇAYIROĞLU Muammer (Muhtar), 1955 doğumlu

ÖZTÜRK Muzaffer, 1931 doğumlu

TUĞ Vural, 1936 doğumlu

YÜKSEL Rabia, 1925 doğumlu